

in zekeren zin, een springvloed kan heeten. Want niet ging het bij deze nieuwe zakelijkheid zóó, dat geleidelijk aan het beeld der buitenwereld, het reële onderwerp weer in deze schilderkunst opkwam en al helderder en zuiverder wederom te voorschijn trad in het nieuwe licht dat men zich door de voorafgegane inkeer en bezinning gewonnen had, maar men greep met een sprong, een ruk terug naar de „werkelijkheid" die men, waar men langen tijd zoo onzakelijk geweest was, nu ook ineens maar zoo „zakelijk" mogelijk ging weergeven. . . . Een min of meer schichtige sprong, zooals men die in het geestesleven van een schichtigen tijd als de onze, waarin voor langzaam rijpen en groeien welhaast geen plaats meer overschiet, verwachten kan. . . . Een schichtige sprong, een ruk, die, al draagt zij veelal den uiterlijken schijn van cordaatheid, toch, in vele gevallen, het karakter toont van een zichzelf (en dus ook de wereld) niet geheel en al in ernst nemen, waardoor een element van spot, ironie, in veel van het werk, dat zich toch als zuiver zakelijk aankondigt, niet te miskennen valt. Zoo is het althans in het buitenland, met name Duitschland, waar de „Neue Sachlichkeit" het krachtigst bloeit en waarvandaan het bestuur van de Onafhankelijken voor haar jongste tentoonstelling een aantal representatieve doeken van deze nieuwe „school" deed overkomen. In ons land, waar deze beweging (ik zeg thans, met opzet, niet: school!) in het werk van verschillende modernen (waarlijk niet alleen in dat van Nanninga en Sal Meijer, die in dit verband steeds genoemd worden!) reeds lang viel aan te wijzen, is dit minder het geval. De „keer" voltrok zich hier natuurlijker, organischer zou men kunnen zeggen, het geschiedde hier „vanzelf", zonder dat er veel theoretische propaganda voor gevoerd werd, zonder dat er aanstonds aan naamgeving gedacht werd. . . . En zoo, langs dezen natuurlijken weg, bestond er inderdaad kans, dat er mogelijk na verloop van tijd — wie weet? — een „nieuw realisme" geboren zou worden, dat op nieuwe wijze zou pakken, zou „werken" en dat men dan desnoods „magisch" realisme zou kunnen noemen, eenvoudig omdat men het woord magisch kan bezigen voor iets wat ons op „nieuwe," geheimzinnige wijze vasthoudt. . . . Nu men echter al bij voorbaat van zulk „magisch realisme" meent te moeten gewagen en er bewust naar streeft, lijkt die kans. . . . geringer te worden. Magie moge, ook in de kunst, voor een deel werk van het verstand en van kennis zijn, overbewust streven er naar sluit maar al te dikwijls de bronnen van het onderbewuste, waaruit tenslotte de werkende kracht voortkomt, ontijdig af. . . .

Waarmede alleen gezegd wil zijn, dat ook hier de theoretische propaganda en het naam-geven eerder kwaad dan goed doet. „Nieuwe zakelijkheid": deze benaming b.v. kan allicht verleiden, als men haar naar haar oppervlakkige beteekenis neemt, tot het afbeelden van een aantal min of meer décoratief en synthetisch gegroepeerde moderne „zakelijkheden"